

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

DEBRECEN VÁROS KÖNYV-
NYOMDA-VÁLLALATA,

ahova a lap szétküldésére vonat-
kozó felszólamlások küldendők. ::

Megjelen hetenként egyszer, szombaton, másfél íven.

Előfizetési ár: egész évre 12 kor., félévre 6 kor.

Egyes szám ára 30 fillér.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVAT-
TAL DEBRECEN, NYOMTATÓ-
UTCA 9. SZÁM,

ahova a lap szellemi és anyagi ügyeire vonat-
kozó összes közlemények, kéziratok, előfize-
tések és hirdetési díjak küldendők. ::

Csata után.

A székhely-kérdés dolga eldőlt. Debrecen elutasította magától a kísértést, hogy Dorog helyett az új görög kath. püspökség székhelyét a maga számára követelje. A városi közgyűlés határozata csaknem egyhangúan történt és mindenképen elismerésre tarthat számot.

Isten-ember előtt Dorogot illeti meg a pálma, mert ők állottak eddig a küzdelem élén.

A győzelem béréből megfosztani őket tiltotta a köztisztesség és a becsület.

A magyarság érdeke pedig azt parancsolta, hogy oda kerüljön az új püspökség székhelye, ahol a magyar görög katolikusok leginkább otthon érezhetik magukat.

Ez a hely pedig csak Dorog lehet. Debrecenben vagy másutt csak nemzetiségi villongás lett volna ebből a magyarságra oly fontos alakulásból.

Ismerjük már ezeket a dolgokat. Előttünk van a mód, ahogyan például a szatmármegyei görög kath. egyházak az új püspökségbe való bekapcsolást fogadták. A megdühödt oláh pópákat még a szolgabíró se tudta megrendszabályozni. Mit fognak ezek majd saját maguk közt, a gyülekezetek által választott esperesek vezetése alatt csinálni?

Szabó János, a volt szamosújvári püspök is jó magyar volt és még is állandó nemzetiségi vezérkar vette körül. Az új görög kath. püspöknek is meg kell ezekkel a fanatikus, elvadult emberekkel küzdeni. És ez a küzdelem sokkal nagyobb sikerrel folyhat le a csaknem tiszta görög kath. magyar Hajdudorogon, mint akár itt nálunk, Debrecenben, akár Nyíregyházán.

Dorogon az fog történni, mint a lutheránusoknál. Náluk nincs szükség arra, hogy a hazafiatlan behivatalnokokat az államügyész üldözze és ártalmatlanítsa.

Maga a lutheránus egyház teszi meg ezt a szolgálatot a magyar államnak.

Ez lesz az eset Dorogon is. A pán orosz és dáki román agitátorokat a velök egyvallású dorogiak fogják ellenőrizni és hűvösre tenni.

Itt Debrecenben és Nyíregyházán is felekezeti harc és fajharc lenne belőle.

Mindenképen örvendünk azért, hogy Debrecen város döntése úgy történt, ahogy történt.

Az új egyházmegyére is minden jót következtetünk ebből.

Most már csak Dorogé lehet a püspökség s így oda jut a székhely, ahol a magyar görög katolikusok a legtöbben vannak.

A széleken lévő és széthúzó elemek tehát sem Budapesten, sem Kelet felé nem fognak érvényesülhetni. Politikai törtétek, a Szabó János-féle condottierek nem foghatják az új alakulást a magok céljaira felhasználni.

Az új alakulás megmarad a maga természetes medrében, megadja a görög kath. magyarok vallásos békéjét és erős támasza lesz az államnak is. Így őrzi meg az egész ország és az összes magyarság rokonszenvét.

Erre pedig még mindig nagy szükség van. Hiszen a magyar nyelv joga még csak félig van kivíva.

Ez baj, de megvigasztal az a tudat, hogy az új görög kath. egyházmegyét követni fogja nyomban egy másik alakulat: a magyar görögkeleti püspökség.

A görög keleti egyházban is nagyszámmal vannak magyarok.

Amint olvassuk, a legújabb statisztika szerint a görög keleti egyházban mintegy 200,000 magyar van. Itt volna a legfőbb ideje, hogy ezek is külön püspökségbe egyesítenek.

A dorogi püspökség megvalósítása még kívánatosabbá teszi ezt a célt. Elő figyelmeztetés lesz ez a nemzetnek, mely megmutatja, hogy mely úton haladjon.

Csak az az óhajásunk, hogy ez a dorogi püspökség minél előbb szerveztessék. Míg az új püspök ki nem lesz nevezve, a frondőrök mindig zavart keltenek és visszavonást támasztanak.

Az a hitünk, hogy Debrecen elhatározása ez irányban is siettetni fogja a döntést és messze kiható következményeket fog maga után vonni.

Debrecen hű maradt a régi tradíciókhoz és elutasította magától az új püspöki székhely önként kínálkozó előnyeit.

Meghajtjuk zászlónkat előtte és üdvözljük, mint a magyar protestánsok székesfővárosát.

Üdv a kálvinista Rómának.

Üdv Debrecennek.

Dr. Ferenczy Gyula.

A gör. kath. püspökséget alapító pápai bulla.

PIUS PÜSPÖK

Isten szolgálóinak szolgálója örök emlékezetül!

A magyarországi görög katolikus szertartású hívek minden időben kiváló jeleit adták hitüknek, buzgóságuknak s az Apostoli Szentszék iránt való hűségüknek. Nem csoda tehát, ha a római pápák különös jóakarattal voltak irányukban s minden gondjuk odairányult, hogy az egyházi szervezet köztük napról-napra növekedjék, új egyházmegyéket és püspöki székeket rendelve, valahányszor azt kívánta akár a hívők megnövekedett száma, akár pedig a hite terjedése.

Ezt tette a mi boldog emlékezetű elődünk, IX. Pius pápa, aki, hogy különös jóindulatának és atyai gondoskodásának a román görög katolikusok iránt jelét adja, a régibb román egyházmegyékhez Lugoson és Szamosújvárott új román püspökséget szervezett, amelyekből azután egy egységes egyházi tartományt alakított, felruházva a régi fogarasi és gyulafehérvári széket az érsekségi joggal és kiváltságokkal. Ezt a kitüntetést a román gör. katolikusok nemcsak akkor érdemelték ki, hanem arra később is méltóknak mutatták magukat, erősen védve és terjesztve a hitet a szakadárak között, másrészt oly szeretetnek és gyermeki engedelmességnek adván jeleit a római szentszék iránt, hogy ezáltal egész kelet katolikusainak minden erényben példaképül szolgáltak.

A görög szertartású hívek között azonban felszaporodott azoknak száma, akik magyar ajkúak, akik azután sokszor kérték a szentszéktől, hogy számukra is állítsassék fel egyházmegye. Nincs

kétség benne, hogy az egyházmegye felállítása igen hasznos arra, miszerint a keresztény hit, a béke és az egyezés a különböző nyelvet beszélő görög szertartású hívek között ápoltassék, hogy a kötelek, melyek Szent István apostoli királyság és az apostol fejedelem széke között fennállanak, még bensőségebbé legyenek, továbbá, hogy elhárítsák az a veszedelem és visszaélés, melyet a pápák többször elítéltek, hogy magába a liturgiába élő nyelvek vezettessenek be.

Mi tehát készséggel elfogadva ő felsége, Ferencz József Ausztria császára és Magyarország királya óhaját és meghallgatva tisztelendő testvéreinknek, a bíboros esztergomi érsek és primásnak s egyben az ország többi püspökeinek kérését, alapos és érett megfontolás után kimondva, mindazoknak, akiket illet, a beleegyezést, apostoli hatalmunk teljességével egy görög katolikus egyházmegyének alapítását Magyarországon, hajdudorogi elnevezéssel, kimondjuk a következő módon:

Mindenekelőtt az új egyházmegyébe osztjuk örökre és beolvaszítjuk az alant nevezett plébániákat, amelyeket épen azért az egyházmegyéből, melyekhez eddig tartoztak, apostoli hatalmunkkal kivesszünk.

(Itt felsorolja a bulla azokat a plébániákat, amelyeket a munkácsi, eperjesi, nagyváradai és szamosújvári román egyházakból az új egyházmegyébe csatol.)

Az így körülírott egyházmegyének püspöki székhelyét Hajdudorog városában rendeljük el és állapítjuk meg örök időkre, honnan maga az egyházmegye is nevét veszi. A templomot pedig, mely a Boldogságos Szűz Máriáról van elnevezve s amely eddig plébánia templom volt, ugyanezen névvel és címmel a székesegyház méltóságára emeljük föl mindörökre. Ugyanebben a templomban ugyancsak örök időkre székeskáptalant rendelünk és alapítunk, mely egy nagy prépost, illetve főesperes vezetése alatt hat kanonokból fog állani. Egyben úgy a püspöki székeknek, mint a püspöki templomnak és káptalannak mindazon jogokat, kiváltságokat, címet és tiszteletet, mely jog szerint nekik járna, vagy pedig a többi, ugyanily szertartású püspöki székesegyházakat Magyarországon a törvényes jogszokások alapján megillet, megadjuk.

Az új püspöknek és utódainak lakóhelye a Hajdudorog község által felajánlott épületben lesz, melyet a magyar kormány úgy fog elrendeztetni, hogy úgy a püspöknek, mint a püspöki udvartartás hivatalnokainak illő és megfelelő legyen. A magyar kormány magára vállalta a terhet, hogy úgy a püspöki, mint a kanonoki és a székesegyházi

épületek jókarban tartásáról, illetve újjáépítéséről gondoskodni fog.

Óhajtjuk mihelyt csak lehetséges, mikor erre szükség lesz, a papnövendékek nevelésére és tanítására egyházmegyei papnövelde állíttassék, melyre szintén a magyar kormány vállalt kötelezettséget úgy az épületek emelésére, mint a tanári-kar és a növendékek ellátására.

Ami a szertartás nyelvét illeti az új egyházmegyében, meghagyjuk, *hogy az klasszikus görög nyelv legyen*, a magyar nyelv használtassék azonban a liturgián kívüli használatban, továbbá amint használják a Szentszék engedelmével a latin szertartású egyházmegyék. Hogy pedig az új egyházmegyék papjainak idejük legyen az ó görög nyelv megtanulására, az egyházmegye felállításától számított három éven át mindegyik plébánia használhatja továbbra is azt a liturgikus nyelvet, melyet eddig is használt.

Hogy pedig a Szentszéknek mindeme rendelete lelkiismeretesen be fog tartatni, erős reményt nyújt erre Magyarország kormánya, mely szerződésileg is kötelezte magát arra, hogy a mindenkori püspöknek szívesen segélyére lesz, miért is hálás lelkünket kívánván kimutatni ő felsége Ferencz József, Ausztria császára és Magyarország apostoli királya nagylelkűsége iránt, *mellyel minden gondot és költséget a hajdudorogi egyházmegye felállítása érdekében a kincstár terhére elvállalt*, nemkülönben biztosak lévén abban, hogy ugyancsak ő felesége a jövőben is mindent szívesen megtesz a görög szertartású egyházmegyék érdekében is, mind eddig is, az ő kormánya alatt létező valamennyi egyház érdekében ő felségének és utódjainak adjuk a jogot, hogy a mindenkori római pápának a jog által megszabott idő alatt a hajdudorogi székesegyházhoz méltó és alkalmas egyházi férfiút ajánlhasson, kit a pápa a püspöki joghatósággal felruház.

A hajdudorogi egyházmegyét az esztergomi latin szertartású egyháztartományba kebelezzük s az esztergomi érsek érseki jogait a hajdudorogi püspökségre kiterjesztjük.

Jelen határozatunk végrehajtására tisztelendő testvérünket, Scapinelli de Lognigno Rafael laodiceai címzetes érseket, az oszták-magyar császári és királyi udvarnál apostoli követünket küldjük ki.

Senki az emberek közül ne merészeljen a rendelkező, engedélyező, megállapító, megbízó, parancsoló levelünknek ellenállani, mert ha ezt valaki tenni merésznél, vagy annak vakmerően ellenállana, tudja meg, hogy a Mindenható Istennek és apostolainak, Szent Péternek és Pálnak haragját vonja magára.

Adatott Rómában, Szent Péternél, az Úrnak 1912. évében, július hónap 8-ik napján, pápaságunknak 9-ik évében.

Agliardi A. bibornok, a római szentegyház kancellárja.

A consistoriális biborostitkár helyett Tecchi Scipio ülnök.

Riggi M., jegyző.

Az új püspökség története.

Magyarországon van gör. katolikus ruthén, gör. kath. román, gör. keleti szerb és gör. keleti román egyház; tehát minden nemzetiségnek van nemzeti egyháza, csak éppen a magyarnak nincs. Ennek az állapotnak a következménye az, hogy a nemzetiségek között élő gör. kath. és gör. keleti vallású magyarok hívők román pap befolyása és román felekezeti iskolában nyert oktatás folytán lassankint elrománosodtak. A magyarságnak a románok javára évről-évre történt eme számbeli vesztesége arra készítette a magyarok gör. kath. hívőket, hogy veszélyeztetett magyarságuk védelmére önálló egyházi szervezetet, külön püspökséget követeljenek, vagyis hogy ők is részesüljenek oly jogokban, amilyenekben részesülnek a románok, a ruthének stb. E célból mozgalom indult meg még 1863-ban, amikor Hajdudorog város közönsége a magyar liturgia engedélyezése iránt a munkácsi püspökhöz fordult. A püspök megígérte, hogy a római pápa engedélyét ki fogja eszközölni, de lépései nem vezettek sikerre.

A hívők erre 1866-ban egy magyar gör. kath. püspökség felállítását iránt folyamodtak. Kérelmüket előterjesztették őfelségének, a primásnak, a királyi udvari kancelláriának, majd a képviselőháznak is.

Ennek sem lévén eredménye, 1868-ban ügyük előmozdítása érdekében egyetemes országos gyűlésre gyűltek össze.

E mozgalom eredménye egy Hajdudorogon 1873-ban felállított püspöki vikariatus volt. E vikariatus azonban nem terjedt ki az összes magyarok gör. katolikusokra, hanem csupán a munkácsi egyházmegye 33 egyházközségére.

1881-ben a püspökség felállítását iránt ismét erőteljes mozgalom indult meg, még pedig nemcsak a magyarok gör. kath., de az ország csaknem minden törvényhatósága részéről is, melyek az országgyűlés útján igyekeztek a püspökség felállítását elnyerni.

Az akkori kormány a felség elé terjesztvén az ügyet, a felség elhatározása következtében tárgyalásokat indított az illetékes püspökségekkel és érsekségekkel, meghallgatván egyúttal a tudományegyetem hittani karát is. Minthogy e mozgalom

nem vezetett sikerre, a kérdés lekerült a napirendről, míg 1896-ban ismét újabb mozgalom indult meg. A képviselőházban interpelláció tétetett, majd a kormánynál, a képviselőháznál járt küldöttségek útján kérték a püspökség felállítását.

A hívők e lépései hasonlóképpen nem vezettek sikerre, noha azokat csaknem az összes törvényhatóságok újlag támogatták. 1900-ban a hívők zarándokútra keltek Rómába s ott kérték legalább a magyar liturgia használatának engedélyezését. Ismét hasztalanul.

A mostani kormány, tekintve, hogy Magyarországon több, mint 250,000-nyi gör. katolikus vallású magyarjku hívő van, egyrészt a magyar s másjku hívők között folyton ismétlődő súrlódások megszüntetése céljából, melyek különösen a Hajdúság némely plébániájában koronkint odáig fokozódtak, hogy a hívők egy része a református hitre való áttérés gondolatával is foglalkozott, a kormányt arra indította, hogy ő felségénél az új püspökség létesítésére vonatkozó engedély megadását kérje. Ő felsége ehhez beleegyezését legkegyelmesebben megadván, a kormány a Szentszéknél e felhatalmazás alapján a szükséges lépéseket megtette, miután az új püspökség felállítását az egész magyar püspöki kar is, két román gör. kath. püspök kivételével, a hitélet emelése céljából is szükségesnek ítélte s ezt a kérelmet a Szentszéknél támogatta.

Az új püspökséget a jelenlegi gör. kath. püspökségekből kihasítandó plébániákból alakítják. Az eperjesi gör. kath. ruthén egyházmegyéből 8, a munkácsi gör. kath. ruthén egyházmegyéből 70, a nagyváradi gör. kath. román egyházmegyéből 44, a szamosújvári gör. kath. román egyházmegyéből pedig 4 plébániát hasítanak ki. Az új püspökség az esztergomi egyházmegye fenhatósága alá tartozandó budapesti plébániával együtt 120 plébániából alakul. Ebből is kitetszik, hogy oly plébániákból alakul az új püspökség, amelyek hiveinek túlnyomó része magyarjku és csupán csekély kisebbsége ruthén vagy román.

A felállítandó püspökség liturgikus nyelve nem lesz magyar, hanem ó-görög, mert a Szentszék újabban élő nyelvet liturgikus nyelvvé nem engedélyez. Ellenben a tulajdonképpeni istentiszteletnek többi részei, még pedig az egyházi énekek, a responsoriumok és a prédikációk, valamint a kereszteselési és temetési szertartások magyar nyelven fognak tartatni.

Az új görög-szertartású gör. kath. püspökséggel kapcsolatosan külön vikariatus felállítását is tervezik. Ennek területe a négy székely, tehát magyar vármegyékre terjed ki. Az itt élő magyarjku görög-katolikus hívőket ugyanis az eloláhosodás veszélye

a leginkább fenyegette, mert a plébániák a balázsfalvai román görög-katolikus érsekség egyházi fenhatósága alá tartozván, lelkipásztoraik a balázsfalvi görög katolikus román szemináriumból kerültek ki, akik elrománosítani igyekeztek a székelyeket.

A vikariatus felállításával e négy székely vármegye görög-katolikus vallású magyar lakosságát kiveszik a balázsfalvi román érsekség fenhatósága alól s a hajdúdorogi új püspökség fenhatósága alá helyezik s így megmentik az eloláhosodás veszélyétől, mert lelkeszi karát a dorogi szemináriumban nevelt lelkesekkel fogják pótolni.

A vikariatusban 35 plébánia lesz 19,495 hívővel, akik közül 16,845 a magyarul beszélő. Ebből is látható, hogy elenyésző a román kisebbség, amely a vikariatusba készül.

Kérvény és monstre deputáció az oláh püspökség ügyében.

A székhely kérdés ügyében Debrecen város polgársága is megmozdult és tömeges aláírással el látva kérvényt készült beadni a városi tanácshoz. A mozgalom a görög kath. püspökség idehozatala ellen irányul, nem felülről támasztatott, hanem alólról keletkezett s a kérvényt is egy szegény egyszerű alkalmazott fogalmazta. A terv az, hogy a kérvényt nagy monstre deputáció vigye a tanács elé. A deputáció a vasárnap tartandó népgyűlésből küldetnék ki.

Tekintettel arra a körülményre, hogy a székhely kérdése már okt. 30-ikán napirendre kerül, ez a népgyűlés és kérvény beadás elkésztett dolog. Mindenképen bizonyosságot tesz azonban arról, hogy a gör. kath. püspökség idehozatalát a város lakossága, a nép se óhajtja.

Alkalmunk volt a mozgalomban részt vevőkkel érintkezni és valósággal megdöbbsentünk azon elkeseredés miatt, amellyel ezek az egyszerű emberek a tanács és a közgyűlés tagjai ellen ebből az alkalomból kifolyólag fordultak.

„Mindent nélkülünk és ellenünk cselekesznek“.

„Nincs elég iskola, ahová gyermekeinket küldjük.“

„Nincs kövezet, nincs tisztaság, nincs a kórházban hely.“

„Lakásunk nem emberhez illő, terhünk eddig is megbírhatatlan és a város urai püspöki palotákat akarnak építeni és új terheket akarnak ránk rakni“ — s így tovább.

Van ebben a kifakadásban sok megszívlelni való. A kérvény hangja (egy passzus kivételével, mely a helybeli gör. kath. lelkeszt támadja) különben mérsekelt és nagyon megszívlelésre méltó.

A szövege a mi általunk lemásolt példánynak (száznál több aláírás volt alatta s ez mind egy délután gyült; összesen 100 példány bocsáttatott ki) így hangzik:

Tekintetes Törvényhatósági Közgyűlés!

Tudomást kellett szereznünk, akarva, nem akarva, arról a mozgalomról, melyet városunk néhány, különben köztiszteletnek örvendő polgára a hajdudorogi görög katolikus püspökségnek városunkba helyezése érdekében megindított.

Most már tudomásunk van arról is, hogy a hajdudorogi görög kath. püspökség legméltóbb helye az azért évtizedeken át küzdött s anyagilag áldozott Hajdudorog, de ha a székhely nem ott lesz, úgy városunknak kéri azt s azért anyagi áldozatot is hoz.

Tekintetes közgyűlés! Ne méltóztassék részünkről tolakodásnak venni, ha ama határozatot városunk lakossága egy kis töredékének érdekében s rólunk, nélkülünk a mi terhünkre meghozott áldozatnak tekintjük és nyilvánítjuk.

Elismerjük, hogy a t. törvényhatósági közgyűlés van hivatva a város ügyeinek intézésére. Hasznos tett is volt, mikor a milliókat megszavazta e város egészségügyi és kulturális intézményeinek létesítésére. Természetes dolognak tartottuk, hogy száz ezreket áldoz a messze kiterjedő határokon szétszórta élő tanyai gyermekek iskoláztatására, taníttatására. Örömmel vettük, midőn a helybeli hitfelekezetekkel, úgy is, mint egyházat és iskolákat fentartó erkölcsi testületekkel, egyezsége lépett s szerződést kötött velük arra, hogy a hitfelekezeteket az 1868. évi LIII. t.-c. értelmében lélekszám arányában segélyezi s iskolák fejlesztésére, berendezésére mintegy egymillió koronát áldoz.

Nem volt kifogásunk az ellen sem, hogy a kis görög kath. egyháznak értékes papi házat, iskolát vett s építtetett, templomhelyet s ehhez tekintélyes segélyt adott.

Annál inkább meglepett, hogy míg az izraelita hitközségtől megtagadta a szerződés értelmében segélye felemelését; míg a római kath. egyházat elutasította két új iskola építése iránti kérelmével, ismét a szerződés értelmében; míg az ág. ev. hitvallású egyház templomhely iránti kérelmét több mint két év óta el nem intézte; míg a református egyháztól megtagadta az Árpád-téri templom mellé kért papi háztelek adományozását s újabban elutasította az iskolák rendezése és új iskolák építése iránti kérelmével ismét a szerződésre való hivatkozással, ugyanakkor s ezeknek elutasítása után, kilátásba helyez egy hitfelekezet érdekében félmilliónál nagyobb adományt, egyenesen a többi hitfelekezet terhére s ezek jogos igényeinek figyelembe vétele nélkül.

Tekintetes közgyűlés! Mi ez ellen a jogegyenlőség és viszonyosság nevében tiltakozunk.

Mi azonkívül, hogy a görög kath. püspökség a maga jövedelmével, kanonokjainak és kispapjainak idejövételével néhány ezer korona értékig emeli kereskedelmi és ipari forgalmunkat, nem látjuk megindokoltnak azt a terhet, melyet ránk hárít egyesekre, kik sem a kereskedő, sem az iparos osztályhoz nem tartozunk. Nem találjuk tehát meg az anyagi rekompenciát.

Nem várunk kulturát sem a püspökségtől. Hiszen épen ellenkezőleg, annak van szüksége a mi már százados kulturánkra.

Nem várunk tőlük nemzeti erősödést. Hiszen a görög egyház azon feltétel alatt kapta e város adományát, hogy isteniszteletén kizárólag a magyar nyelvet fogja használni s templomának első megnyitására már megtagadta azt.

Nem várunk még csak hálát s annak nyomában felekezeti békét sem, hiszen — dacára e város szép támogatásának, — mellyel az egyházat s papját felkarolta, senki oly csunyán meg nem hurcolta városunkat s népét, mint a görög egyház plébánosa.

Tekintettel tehát arra, hogy mi a görög katolikus püspökség idehozatalával a felekezeti békét látjuk veszélyeztetve,

tekintettel arra, hogy e püspökség érdekében hozandó áldozat felháborítja a felekezetek közötti egyenlőséget és viszonyosságát, a megállapított közegély mérvét pedig lehetetlenné teszi;

tekintettel arra, hogy Debrecen város, mint törvényhatóság, még ha akarná, sem képes a többi hitfelekezeteket ebben az arányban segélyezni, mint azt most a görög kath. kis egyház kiemelésével, első sorba helyezésével teszi;

mindezekre tekintettel tisztelettel kérjük a törvényhatósági közgyűlést, méltóztassék az egész ügyet napirendről levenni s a vallás- és közoktatásügyi miniszter úrnak azt válaszolni, hogy a görög katolikus magyar püspökség székhelyének Debrecenbe hozataláért e város lakosságának békesége s jól fel-fogott érdekében, — áldozatot hozni nem kíván.

Debrecen, 1912 október hó.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

5967—1912. sz.

Nagytiszteletű Esperes Úr!

A nagyméltóságú miniszter úr folyó évi szept. 16-ról 126,622. sz. alatt a következő intézvényt küldte hozzám: „Az utóbbi időben gyakran előfordult, hogy polgári államszolgálatba átlépett volt igazolványos altiszteknek katonai szolgálatidejük

megállapítása céljából a tárgyalások csak akkor indítottak meg, mikor az illetőnek 60-ik, vagy azon felüli életkoruk meghaladása után nyugdíjazásuk folyamatba tételét. Ilyen esetben a katonai szolgálatidő csak hosszas kutatás és tárgyalás után volt úgy, ahogy megállapítható, mert a népfelkelői kötelezettségüknek eleget tett egyének anyakönyvi lapjai 52-ik életévük betöltése után kisélejteztettek. Hasonló esetek kikerülése és a kiszolgált altisztek érdekeinek megóvása céljából ezennel elrendelem, hogy a múltra nézve a főtiszteletű főhatóság hatáskörébe tartozó összes volt közös hadseregbeli, honvéd és csendőr igazolványos altiszteknek, valamint oly volt katonai (honvéd, csendőr) egyéneknek, kik katonai (honvéd, csendőr) szolgálatból polgári közszolgálatba közvetlenül átléptek, katonai anyakönyvi lapjai volt csapattesteiktől haladéktalanul beszereztesse nek és az illetők polgári személyi okmányainál (törzskönyvi lap, minősítványi táblázat) megőriztesse nek. A jövőre nézve pedig elrendelem, hogy ha igazolványos altiszt a főtiszteletű Főhatósághoz tartozó hivatalhoz, intézethez kineveztetik, vagy pedig valamely katonai egyén igazolvány nélkül katonai (honvéd, csendőr) szolgálatból polgári államszolgálatba lép át, akkor a polgári személyi okmányait megőrző hatóság (hivatal, intézet) köteles leendő az illetőnek katonai anyakönyvi lapját csapattesteitől rögtön beszerezni s polgári okmányainál megőrizni.

Midőn erről nagytiszteletű Esperes urat tudomás és további intézkedés végett értesitem.

Debrecen, 1912 október hó 18-án.

Atyafiságos szeretettel vagyok

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

5711 – 912.

Nagytiszteletű Esperes Úr

Az 1913. évi szeptember hóban I-ső lelkészsképesítő vizsgálatot teendő atyafiakkal méltóztassék jó előre tudatni, hogy az itt következő kérdések közül u. m.:

1. A szentírás magyarázat köréből: Az előző gondolatmenet kapcsán Róm. 9–11. tudományos exegézise;

2. a dogmatika köréből: A szabadakarat és az isteni kegyelem viszonya;

3. a keresztyén erkölestani köréből: A vagyonskérdés keresztyén erkölestani szempontból.

tartozik minden vizsgálatot tevő egyet kidolgozni s munkáját nem mint eddig augusztusban, hanem legkésőbb június hó 1-re és nem a püspöki hivatalhoz, hanem a theol. dékánhoz benyújtani. Továbbá nem adandók be többé a hittanszaki tan-

folyam alatt az egyes tanárok bírálata alá készített vagy egyéb mellékdolgozatok. A szóbeli vizsgálat tárgyai közül kimarad a szimbolika; továbbá, hogy már az 1913. évi szeptember havában tartandó I-ső lelkészsképesítő vizsgálaton és ettől számítva négy esztendőn át az ó- és újszövetségi írásmagyarázatból a következő szakaszok fogják képezni a vizsgálat tárgyát:

1. Az ószövetségi írásmagyarázatból: A Példabeszédek könyve tizedik részének első versétől a tizenötödik rész huszadik verséig terjedő szakasz tüzetelt ki azzal a megjegyzéssel, hogy ez az anyag az 1913. év szeptember 1-től fogva minden vizsgálatot tevőre feltétlenül kötelező, még az esetben is, ha az illető az érintett nap után javító vizsgálatot teszen is.

2. Az újszövetségi írásmagyarázatból: A Zsidókhoz írott levél. Ez is feltétlenül kötelező még azokra is, kik vizsgálati határidejüket elmulasztván, vagy az 1912. évi szeptemberi vizsgálaton elégtelen osztályzatot nyervén, a régebbi évfolyamok hallgatói közül maradtak le s így e szakaszok, illetve levél fejtegetését nem hallgatták. Végül értesítendőek e vizsgálatra jelentkezők, hogy a szakértekezések terjedelme 2, legfeljebb 4 írott ív lehet.

A II-ik lelkészsképesítő vizsgálatot tevő atyafiak pedig írásbeli dolgozatot tartoznak készíteni az alább következő tárgyakról:

1. Értekezést: „A hitvita irodalom Pázmány korában, a protestánsok része abban 1610–1640-ig”.

2. Egyházi beszédet: Filippi IV. 13. „Mindenre van erőm a Krisztusban, aki engem megerősít”.

3. Gyakorlati bibliamagyarázatot: Zsoltár 42. Vágyakozás Isten után.

4. Kátémagyarázatot: A 103. kérdés. „A szombatnak kettős megszenteléséről”. Minden dolgozat június 1-ig adandó be.

Tudatandók továbbá a II. lelkészsképesítő vizsgálatot tevőkkel, hogy a szóbeli vizsgálat tárgyai közé új tárgy gyanánt fölvetetett a gyakorlati bibliamagyarázat és a vizsgálóbizottság annak tárgyául Lukács evangyéliomát tűzte ki s a vizsgálat részben a gyakorlati bibliamagyarázat lényegének, elveinek, elméletének fejtegetéséből, részben a jelzett evangyéliomi könyv egy verse, vagy versei, vagy szakasz rögtönzött gyakorlati magyarázatából fog állani. Az értekezések terjedelme a II. vizsgásoknál is 2–4 ívnyi lehet.

Midőn nagytiszteletű Esperes úr becses és gondos figyelmét e fontos ügyben felhívom

atyafiságos szeretettel vagyok

Debrecen, 1912 október hó 19-én

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

KÜLÖNFÉLÉK.

A Debreceni Protestáns Lap kettős száma. Mai kettős számunkat a görög kath. püspökség ügyének szenteltük. Ez a kérdés minket, úgy is, mint debrecenieket, úgy is, mint magyar reformátusokat, első sorban érdekel. Ez volt az oka, hogy midőn a székhelykérdés ügye váratlanul napirendre került, vezércikkben foglalkoztunk a dologgal és hirt adtunk arról a beadványról is, amit a debreceni gör. kath. püspökség érdekében jórészt református bizottsági tagok aláírásával a kanonok-jelölt Dorog ellenes gör. kath. esperesek ügynökei benyújtottak. Cikkünket átvette az egyik debreceni napilap (a Debreceni Független Ujság) és annak hasábjain azóta lelkes cikkek magyarázták a debreceni orosz püspökség veszedelmét és sikerrel tovább folytatták a harcot. Ez a harc október 30-ikán dőlt el s belőle nekünk természetesen ismét ki kellett venni a részünket. Ezt tettük többek között azzal, hogy az ügyre vonatkozó közleményeket a Debreceni Protestáns Lapban összegyűjtöttük, a kérdés bennünket reformátusokat illető oldaláról a városatyákat és a debreceni egyház tagjait tájékoztattuk és a lapot még a közgyűlés előtt az illetőkhöz eljuttattuk. Híven támogattuk az egyházkerület elnökségét, mely e kérdésben a református egyházi érdekek mellett nyíltan állást foglalt. De híven kitartott e harcban maga a kollégium is és csatlakozott hozzánk még a debreceni egyház is. A kivívott győzelem szolgáljon mentsegünkül, midőn rendes közleményeink kimaradásáért olvasóink szíves elnézését kérjük és legyen felelet azokra az aposztrofálásokra, amelyek a debreceniek nemtörődömsége ellen a protestáns lapok hasábjain elhangzottak.

Csengey Gusztáv jubileuma. Érdeme szerint hosszasan szerettünk volna foglalkozni a testvér evangélikusok, az eperjesi kollégium ünnepével, a Csengey Gusztáv jubileumával. De még a mostani nehéz helyzetben is alkalmat keresünk arra, hogy iránta való tiszteletünknek mi is kifejezést adjunk. Csengey is azok közé a nagy alakok közé tartozik, akik amidőn egyfelől az összes magyarságnak a büszkeségei, másfelől minket protestánsokat is szorosabban együvé kapcsolnak. Nagy tudós, nagy költő, szeretett tanár és igazi ember. Mindenképpen méltó arra, hogy övéitől, hitfeleitől, volt tanítványaitól, az evang. egyház kitűnőségeitől, a tudós társaságoktól és az összes magyarságtól tisztességet vegyen.

Bruckner Károly késmárki főgimnáziumi igazgató, a Csengey költészetét a felfelé törő hófehér Tátrához hasonlította. Ami a belső tisztaságot illeti, ez a hasonlat rendkívül találó, de mint minden hasonlat, ez is sántít. Mi a Csengey verseit, regényeit nemcsak erkölcsi emelkedett felfogásukért, hanem művészi szépségükért s hazafias tűzükért is szeretjük. Kár, hogy ezek egyöntetű kiadását a jubileum rendezői tervbe nem vették. A Csengey irodalmi, különösen szépirodalmi dolgaihoz nem lehet ma hozzájutni. Mi, akik annak idejében olvastuk azokat, nem tudjuk gyermekeink kezébe adni s egy olyan könyvtár is, mint a debreceni is, nem képes azokat megszerezni. Szívünk melegével üdvözljük az ősz tudóst, a derék protestáns-tanárt és a mi ifjúkorunknak legszivebben olvasott és szerett íróját. Az ilyen emberek teszik a protestántizmus erejét és dicsőségét, ők adják meg az eperjesi iskola országos jelentőségét. Éljenek sokáig!

Apponyi a debreceni kollégiumban. A debreceni állami egyetem első körvonalai Apponyi kultuszminisztersége idején bontakoztak ki. E tárgyalások alatt többször szóba került, hogy Apponyi lejön Debrecenbe és meglátja a református kollégiumot. A terv a szociálisták fenekedése miatt akkor dugába dőlt, a helyi hatóságok nem vállalhatták a felelősséget. Sajátságos összetalálkozása a körülményeknek, hogy ugyanazon Apponyi most a szociálisták karjain és éljenése között vonult be Debrecenbe. Ránk nézve azonban az az érdekes, hogy ez alkalmat használta fel arra, hogy a mi dolgainkat is meglátogassa. Gróf Apponyi Albert egész délelőtt járta a kollégium gyűjteményeit, meglátogatta a könyvtárt, szertárakat, képtárat, a konviktust; tantermekbe is benézett s még a coetusokba is benyitott. Volt a Nagytemplomban is, szóval sorra vette a debreceni kalvinista alkotásokat. A szemlével meg lehetett elégedve, igazgató, szaktanárok udvariasan fogadták és készségesen kalauzolták. A könyvtárban a Csokonai ereklyéknél, a szabadságharci gyűjteménynél és a ritkaságoknál időzött hosszasan. Érdekes, hogy a Jókai-féle Esti lapok kezében éppen április 14-re nyíltak ki. Az oratóriumban az iránt érdeklődött, hogy mint voltak abban elhelyezkedve az 1848–49. országgyűlés tagjai. Délután egy óra felé járt az idő, midőn tőlünk elbúcsúzott. Az illusztris vendéget dr. Lencz Géza akad. igazgató fogadta.

Bús Jakab Debrecenben. Azokban az izgatott napokban, amidőn mindenki előtt világossá lett,

hogy a gör. kath. püspökség székhelykérdését kívülről is mozgatják: vettük a hírt arról, hogy ama jeles jézuita atya, Bús Jakab és a felekezeti harcok szitója, a hirhedt Barkóczy báró Debrecenbe érkeztek és itt nagy missziót tartanak. Ez a misszió, ha az volt a célja, hogy a székhely-pártiak ügyét támogassa, visszafelé sült el s a meghívó, amelyet itt leadunk, ellenkező hatást váltott ki. *Meghívó.* Urak budapesti Mária kongregációjának debreceni kolóniája 1912 október hó 27-én, vasárnap délelőtt fél 9 órakor, a Theresianum kápolnájában főt. Bús Jakab Jézustársasági atya, prézes és méltóságos dr. báró Barkóczy Sándor cs. és kir. kamarás, min. tanácsos, prefektus közreműködésével tagavató ünnepélyt tart. *Sorrend:* 1. Október 26-án este 8 órakor ismerkedési estély az Angol királynő fehér termében. 2. Október 27-én a) fél 9 órakor szent mise; b) mise alatt közös szent áldozás, melyen a nem tagok is részt vehetnek; c) szent mise után tagavatás. 3. Fél 10 órakor közös reggeli. 4. Délben egy órakor közös kongregáció ebéd a Theresianumban. Báró Barkóczy szombat este a gyorsvonatra érkezik kíséretével Budapest felől. És még ide kellett volna oláh püspökség!

A határozat. A székhely kérdés ügyében Debrecen város közgyűlése 81 szóval 18 ellen elhatározta, hogy nem tesz ajánlatot; gróf Degenfeld József indítványára pedig egyhangulag kimondotta, hogy ezt az ügyet a napirendről végképen leveszi.

Irodalmi ünnep Szatmáron. Vasárnap kezdődött Szatmáron a *Protestáns Irodalmi Társaság* idei vándorgyűlése. A zsűfólásig megtelt, hatalmas templomban *Baltazár Dezső* püspök mondott imát és Sörös Béla losonci lelkész prédikált. Naeter Elza operanékesnő és Jánossy Antal zsolttárok adtak elő. Az istentisztelet után következett a közgyűlés. Zsilinszky Mihály elnök megnyitója után Szóts Farkas titkár terjesztette elő jelentését. Majd a két megüresedett választmányi tagsági helyre választották meg Balogh Jenő államtitkárt és Kaczián János budapesti esperest. Este hangversenyt rendeztek. Hétfőn a gyűlés résztvevői kirándultak Nagybányára.

Unitárius lelkészek a fizetésrendezésért. Az unitárius lelkészek szombaton tartották évi közgyűlést Kolozsvárott. Elsősorban a tisztkart választották meg, azután pedig rátértek a lelkészi karnak a fizetésrendezési mozgalomhoz való csatlakozása kérdésére. Ürmösi József lelkész volt az ügy előadója, aki ismertette a lelkészek helyzetét és leghelyesebbnek vélte a kérdés akként való megoldását, hogy

protestáns lelkésztársaikhoz csatlakozva, együtt követeljék nyomasztó anyagi helyzetük orvoslását. Az elfogadott határozati javaslatban fizetésük rendezését és a családi pótlék megadását kérik. Az ülés végén Kiss Sándor tartott előadást a lelkészkör irodalmi munkásságának irányáról.

Szerkesztői üzenetek.

K. J. Sonkád. Levél megy. **P. L. Budapest.** Megkaptam szíves üdvözetet. **N. F. New-York.** A hírt leadam. Szerencsét. **R. K. I. Debrecen., L. D. Éradony.** Lelkészeiktatás. A cikkeket megkaptam. Ki vannak szedve. **D. I., O. I.** Levél megy.

Felelős szerkesztő: FERENCZY GYULA Dr.

Szerkesztőhelyettes: URAY SÁNDOR

Pályázat.

a kölcsei református egyháznál lemondás folytán megüresedett orgonista-kántortanítói állásra.

Javadalom: 1. 14 hold 420 □-öl föld haszonélvezete, melynek adóját az egyház fizeti.

2. Tisztességes (3 szoba, konyha, kamara, előszoba, pince) lakás jókarban tartva, évenként kétszer takarítva, udvar és kert.

3. Búza és faváltság címen az egyházi pénztárból negyedévenként előre fizetve 539 K 75 fillér.

4. Tandíjváltás 70 korona.

5. Fizetésekiegészítési államsegély 352 K.

6. Stólafelek s a cinterem és temetőfü termésének $\frac{1}{3}$ részéből 20 korona.

Kötelességek: I—VI. osztályú mindennapi iskolába járó növendékeknek a tiszántúli református egyházkerületi tanterv szerint való tanítása, templomi istentiszteletek alkalmával az éneklésnek orgonával való végzése s az összes kántori teendők teljesítése.

Énekkar vezetése s a református olvasóegyesületben a jegyzői tiszt végzése. Lelkész akadályoztatása esetén s a kanonikus órákon templomi szószéki szolgálat.

A szükséges okmányokkal fölszerelt pályázati kérvények — lehetőleg a családi állapot feltüntetésével — 1912. év november hó 16-ig adandók be a lelkészi hivatalhoz. A megválasztandó tanító a tanítói gyámintézetnek kötelezett tagja leend.

Kölcse (Szatmár m.), 1912 október hó 21.

Tariska Sándor,
iskolaszéki elnök.